

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Traducerea și permisiunea de republicare au fost oferite sub autoritatea Direcției Generale Agent Guvernamental, Ministerul Justiției al Republicii Moldova (justice.gov.md). Permișiunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

The present text and the authorisation to republish were granted under the authority of the Governmental Agent's General Department from the Ministry of Justice of the Republic of Moldova (justice.gov.md). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

La traduction et l'autorisation de republier ont été accordées sous l'autorité de la Direction générale de l'Agent gouvernemental du Ministère de la Justice de la République de Moldova (justice.gov.md). L'autorisation de republier cette traduction a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

SECȚIA A PATRA

CAUZA TĂNASE ȘI CHIRTOACĂ c. MOLDOVEI

(Cererea nr. 7/08)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

18 noiembrie 2008

ACEASTĂ CAUZĂ A FOST RETRIMISĂ ÎN MAREA CAMERĂ

06/04/2009

În cauza Tănase și Chirtoacă c. Moldovei,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a Patra), întrunită în cadrul unei Camere compuse din:

Nicolas Bratza, *Președinte*,

Lech Garlicki,

Giovanni Bonello,

Ljiljana Mijović,

David Thór Björgvinsson,

Ledi Bianku,

Mihai Poalelungi, *judcători*,

și Fatoş Aracı, *Grefier adjunct al Secției*,

Deliberând la 21 octombrie și 4 noiembrie 2008 în ședință închisă,

Pronunță următoarea hotărâre, care a fost adoptată la ultima dată menționată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 7/08) depusă împotriva Republicii Moldova la Curte, în conformitate cu prevederile articolului 34 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”), de către doi cetățeni ai Republicii Moldova și ai României, dl Alexandru Tănase și dl Dorin Chirtoacă („reclamanții”), la 27 decembrie 2007.

2. Reclamanții au fost reprezentați de către dna Janeta Hanganu, avocat din Chișinău. Guvernul Republicii Moldova („Guvernul”) a fost reprezentat de către Agentul său, dl Vladimir Grosu.

3. Reclamanții au pretins, în special, o încălcare a dreptului lor de a candida în cadrul unor alegeri libere și, în cazul în care sunt aleși, de a-și exercita mandatele lor de deputați în Parlament, asigurându-se astfel libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ, garantat de articolul 3 al Protocolului nr. 1 la Convenție. De asemenea, ei s-au plâns în temeiul articolului 14 combinat cu articolul 3 al Protocolului nr. 1.

4. La 17 iunie 2008, o Cameră a Secției a Patra a Curții, căreia i-a fost repartizată cererea, a decis, având în vedere alegerile legislative apropiate din Republica Moldova, să dea prioritate cererii (articolul 41 al Regulamentului Curții) și a comunicat-o Guvernului. În conformitate cu prevederile articolului 29 § 3 al Convenției, Camera a decis ca fondul cererii să fie examinat concomitent cu admisibilitatea acesteia.

5. Părțile au prezentat observații scrise, iar, ulterior, au răspuns la observațiile celeilalte. Suplimentar, au fost primite comentariile terței părți, Guvernul României, care și-a exercitat dreptul de a interveni (articolul 36 § 1

al Convenției și articolul 44 § 1 (b) al Regulamentului Curții). Părțile au răspuns la aceste comentarii (articolul 44 § 5 al Regulamentului Curții).

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

6. Reclamanții s-au născut în anul 1971 și, respectiv, în anul 1978 și locuiesc în Chișinău. Ei sunt ambii de etnie română și sunt politicieni moldoveni.

A. Contextul istoric, așa cum a fost prezentat de către reclamanți

7. Republica Moldova este situată pe un teritoriu care a fost parte a României înaintea celui de-al Doilea Război Mondial. Populația sa avea cetățenie română, pe care a pierdut-o după anexarea teritoriului de către Uniunea Sovietică în anul 1940.

8. În Declarația de Independență din 27 august 1991, Parlamentul Republicii Moldova a condamnat, *inter alia*, anexarea sovietică a teritoriului de la România în anul 1940 și a proclamat independența țării în hotarele fostei Republici Sovietice Socialiste Moldovenești.

9. În anul 1991, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea cu privire la cetățenia Republicii Moldova și a proclamat ca cetățeni ai ei, *inter alios*, pe toate persoanele care au locuit pe teritoriul fostei Republici Sovietice Socialiste Moldovenești, înainte de anexarea sovietică, și pe urmașii acestora.

10. Ambii reclamanți au obținut cetățenia Republicii Moldova ca urmași ai persoanelor care au locuit pe teritoriul Republicii Moldova înainte de 28 iunie 1940.

11. Tot în anul 1991 Parlamentul României a adoptat o lege nouă privind cetățenia, făcând posibilă redobândirea cetățeniei române pierdute de către foștii cetățeni români și urmașii acestora, care și-au pierdut cetățenia înainte de anul 1989, din motive neimputabile lor.

12. Inițial, Republica Moldova nu a permis cetățenilor săi să dețină alte cetățenii, decât în cazuri excepționale. Totuși, interdicția nu era funcțională, deoarece mulți cetățeni moldoveni, în special, urmași ai cetățenilor români, au folosit prevederile legii române pentru a redobândi cetățenia lor română pierdută. În același timp, mulți cetățeni moldoveni de obicei de o altă origine etnică, au obținut alte cetățenii, cum ar fi cea rusă, ucraineană, bulgară, turcă și altele.

13. În anul 2002, prevederile constituționale care interziceau multipla cetățenie au fost abrogate. La 5 iunie 2003, Parlamentul Republicii Moldova

a modificat Legea cetățeniei și a abrogat interdicția care nu permitea cetățenilor moldoveni să dețină alte cetățenii (a se vedea paragraful 43 de mai jos). Potrivit modificărilor, deținătorii mai multor cetățenii aveau drepturi egale cu cei care dețineau doar cetățenia Republicii Moldova, fără vreo excepție.

14. La date nespecificate, reclamanții au obținut cetățenia română. Pașapoartele lor românești actuale au fost eliberate în luna decembrie 2005 și, respectiv, în luna octombrie 2006. Ulterior, ei au făcut public faptul că dețin cetățenia română.

15. Numărul total al cetățenilor moldoveni care au obținut cetățenia română începând cu anul 1991 nu este cunoscut, deoarece Guvernul român nu l-a făcut niciodată public. Se estimează că între anii 1991 și 2001 între 95,000 și 300,000 de cetățeni moldoveni au obținut cetățenia română.

16. La 4 februarie 2007, Președintele României a declarat într-un interviu că erau în jur de opt sute de mii de cetățeni moldoveni ale căror cereri de redobândire a cetățeniei române erau pendinte și că Guvernul său estima că până la sfârșitul anului 2007 această cifră va ajunge la 1.5 milioane din totalul de 3.8 milioane de cetățeni moldoveni.

17. În ceea ce privește numărul cetățenilor moldoveni care dețin a doua cetățenie, alta decât cea română, aceasta de asemenea nu este cunoscut. Totuși, se pare că acest număr este semnificativ și aparent cetățenia rusă este a doua cea mai populară după cea română. La 16 septembrie 2008, Ambasadorul Federației Ruse în Republica Moldova a declarat într-un interviu televizat că pe ambele maluri ale râului Nistru sunt aproximativ o sută douăzeci de mii de cetățeni moldoveni care dețin pașapoarte rusești. Guvernul Republicii Moldova a indicat în observațiile sale că o treime din populația Transnistriei deține cetățenie dublă, în timp ce un deputat comunist, dl V. Mișin, în timpul unor dezbateri parlamentare cu privire la Legea nr. 273 (a se vedea paragraful 30 de mai jos), a indicat cifra de cinci sute de mii ca un număr total aproximativ al cetățenilor moldoveni cu cetățenie dublă.

B. Prezentarea evoluției politice recente din Republica Moldova, așa cum a fost descrisă de către reclamanți

18. Pe parcursul ultimului deceniu, Partidul Comuniștilor din Republica Moldova a fost partidul politic dominant în țară, având cea mai largă reprezentare în Parlament.

19. În afară de Partidul Comuniștilor, există peste douăzeci și cinci de alte partide politice care au o influență considerabil mai mică. Numărul exact al acestora este dificil de precizat din cauza fluctuației continue. Din cauza poziției lor mai slabe, foarte puține din ele au reușit să treacă de pragul electoral de șase procente în alegerile parlamentare anterioare și să intre în Parlament.

20. În cadrul alegerilor din anul 2001, Partidul Popular Creștin Democrat a fost singurul partid, cu excepția Partidului Comuniștilor, care a reușit din douăzeci și șapte de participanți la alegeri, să treacă de unul singur pragul electoral, obținând aproximativ opt procente din voturi. Alte șase partide care au format un bloc electoral (o listă comună) au reușit să obțină aproximativ treisprezece procente din voturi. Partidul Comuniștilor a obținut aproximativ cincizeci de procente din voturi și după repartizarea proporțională a voturilor distribuite a obținut șaptezeci și unu din cele o sută unu locuri în Parlament.

21. În anul 2002, legislația electorală a fost modificată. Pragul electoral de șase procente a fost menținut, în timp ce a fost stabilit un nou prag electoral de nouă procente pentru blocurile electorale compuse din două partide și de doisprezece procente pentru cele compuse din trei sau mai multe partide.

22. În alegerile din anul 2005, din douăzeci și trei de participanți doar Partidul Popular Creștin Democrat a fost din nou singurul partid, cu excepția Partidului Comuniștilor, care a reușit să treacă pragul electoral de sinestătător, acumulând aproximativ nouă procente din voturi. Alte trei partide, unite într-un bloc electoral, au obținut aproximativ douăzeci și opt de procente din voturi, în timp ce Partidul Comuniștilor a obținut aproape patruzeci și șase de procente din voturi. După repartizarea proporțională a voturilor distribuite, Partidul Comuniștilor a obținut cincizeci și șase din o sută unu locuri în Parlament.

23. În luna iulie 2005, în urma criticilor permanente din partea observatorilor internaționali și a Consiliului Europei, Parlamentul a modificat Codul Electoral, stabilind pragul electoral pentru partide de patru procente, iar pentru blocurile electorale de opt procente. Comisia pentru Democrație prin Drept a Consiliului Europei („Comisia de la Veneția”) și Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa („OSCE”) au lăudat micșorarea pragului electoral și au sugerat stabilirea unui prag similar pentru blocurile electorale, care, după părerea lor, trebuiau încurajate pentru a obține o cooperare mai bună și un guvern stabil.

24. În alegerile locale din luna iunie 2007, Partidul Comuniștilor a obținut aproximativ patruzeci de procente din voturi în autoritățile legislative locale. Deoarece nu există un prag electoral în alegerile locale, el a devenit un partid de opoziție în majoritatea consiliilor locale.

25. Mandatul actualului Parlament expiră la 5 martie 2009. Potrivit Codului Electoral, următoarele alegeri generale urmează să se desfășoare în termen de trei luni de la expirarea mandatului actualului Parlament; totuși, data exactă a următoarelor alegeri nu este cunoscută la data acestei hotărâri.

C. Activitatea politică a reclamanților

26. În anul 2005, dl Chirtoacă a devenit vicepreședintele Partidului Liberal, un partid de opoziție, iar în luna iunie 2007, într-o confruntare cu un candidat al Partidului Comuniștilor, el a câștigat alegerile locale în capitala

Republicii Moldova, municipiul Chișinău, cu o majoritate de 61.17%, devenind primar.

27. La 18 iunie 2008, dl Chirtoacă a declarat într-un interviu că el va participa activ la alegerile legislative din primăvara anului 2009, dar că nu va renunța la funcția sa de primar de Chișinău, chiar dacă va fi ales. El a declarat clar că intenția sa este de a-și ajuta partidul să acumuleze cât mai multe voturi în cadrul alegerilor și că ulterior el va rămâne în continuare primar. Deținerea a două mandate este interzisă de legislația electorală a Republicii Moldova. La 1 septembrie 2008, dl Chirtoacă a reiterat într-un interviu intenția sa de a participa la alegerile legislative, fără a repeta faptul că el își va menține funcția sa de primar după alegeri. Totuși, la 13 octombrie 2008, el a făcut o declarație similară celei din 18 iunie.

28. Dl Tănase este un avocat care a intrat recent în politică. În luna iunie 2007, el a devenit membru al Consiliului Municipal Chișinău, iar ulterior a fost ales vicepreședinte al Partidului Liberal Democrat, un partid de opoziție creat în luna ianuarie 2008.

D. Ultima reformă electorală

29. La 10 aprilie 2008, Parlamentul Republicii Moldova a inițiat o reformă care a constatat din trei modificări majore ale legislației electorale: majorarea pragului electoral de la patru procente înapoi la șase procente, interzicerea tuturor formelor de blocuri și coaliții electorale și interdicția pentru persoanele cu cetățenie dublă sau multiplă de a deveni deputați în Parlament.

30. Ultima modificare a legislației electorale (Legea nr. 273) a fost adoptată în prima lectură de Parlament, cu mult înainte de această dată, la 11 octombrie 2007. Potrivit proiectului de lege pregătit de Ministerul Justiției, doar persoanele care dețineau exclusiv cetățenia Republicii Moldova aveau dreptul de a ocupa funcții de răspundere în Guvern și în câteva autorități publice și de a fi candidați în alegerile legislative. Această prevedere nu era aplicabilă persoanelor care locuiesc în Transnistria. Într-o notă explicativă la proiectul de lege, viceministrul Justiției a menționat următoarele:

„Analizând situația actuală din republică în domeniul cetățeniei, constatăm că tendința de a dobândi cetățenia altor state de către cetățenii Republicii Moldova este generată de dorința acestora de a obține unele înlesniri ce țin de călătoriile libere în spațiul european, obținerea indemnizațiilor de asigurări sociale, integrarea familiei, angajarea necondiționată în câmpul muncii, înmatricularea la studii etc.

Concomitent, persoanele care dețin cetățenia altor state au obligații politico-juridice față de statele respective. Acest fapt poate genera un conflict de interese în situațiile în care vor exista obligații atât față de Republica Moldova cât și față de alt stat al cărui cetățean este persoana respectivă.

Cu referire la cele relatate, și în scopul soluționării situației create, considerăm rațional de a modifica legislația în vigoare prin interzicerea deținerii cetățeniei multiple de către funcționarii de stat ...

Aceasta însă nu va însemna că persoanele care dețin și cetățenia altui stat nu pot presta o activitate în Republica Moldova. Ele pot să-și valorifice aptitudinile și cunoștințele profesionale în cadrul unor raporturi juridice ... care ... nu implică exercițiul puterii publice. ...”

31. În timpul dezbaterilor în Parlament, mai mulți membri ai opoziției au solicitat ca proiectul de lege să fie trimis Consiliului Europei pentru o expertiză preliminară. Totuși, majoritatea a votat împotriva acestei propuneri. În schimb, opoziția a fost invitată să conteste noua lege la Curtea Constituțională a Republicii Moldova. Nicio astfel de sesizare nu a fost depusă. Mulți deputați ai opoziției au susținut că modificarea propusă era contrară articolului 17 al Convenției Europene cu privire la cetățenie, însă viceministrul Justiției a exprimat o opinie contrară, susținând că, în orice caz, Parlamentul putea să denunțe această Convenție, dacă exista vreo incompatibilitate.

32. La 7 decembrie 2007, proiectul de lege în cauză a fost adoptat de Parlament în lectură finală (a se vedea paragraful 44 de mai jos); totuși, ulterior, președintele țării a refuzat să-l promulge și l-a restituit Parlamentului pentru reexaminare.

33. Proiectul de lege a mai fost modificat, iar lista funcțiilor în Guvern și în serviciul public neaccesibile deținătorilor de cetățenie multiplă a fost redusă. Prevederile cu privire la alegerile legislative au fost de asemenea modificate în sensul că persoanelor cu două sau mai multe cetățenii li s-a permis să candideze în alegerile legislative; totuși, ele au fost obligate să informeze Comisia Electorală Centrală despre celelalte cetățenii înainte de a fi înregistrate în calitate de candidați și să renunțe la ele înainte de validarea mandatelor lor de deputați de către Curtea Constituțională (a se vedea paragraful 45 de mai jos).

34. La 10 aprilie 2008, noul proiect de lege a fost din nou prezentat Parlamentului de către Comisia Juridică a Parlamentului și a fost adoptat. La 29 aprilie 2008, președintele l-a promulgat, iar la 13 mai 2008 el a fost publicat în Monitorul Oficial, intrând astfel în vigoare. Celelalte două modificări ale legislației electorale au fost, de asemenea, adoptate și au intrat în vigoare în luna mai a anului 2008.

E. Reacțiile internaționale la reforma electorală

35. La 29 aprilie 2008, Comisia Consiliului Europei împotriva Rasismului și Intoleranței („ECRI”) a făcut public un raport datat din 14 decembrie 2007, în care ea și-a exprimat îngrijorarea față de modificările privind dubla sau multipla cetățenie:

„16. ECRI notează cu interes că articolul 25 al Legii cetățeniei este în deplină concordanță cu articolul 17 al Convenției Europene cu privire la cetățenie, care a fost ratificată de Republica Moldova și prevede că cetățenii moldoveni care sunt și cetățeni ai unui alt stat și care au domiciliul lor legal și obișnuit în Republica Moldova, au aceleași drepturi și obligații ca și ceilalți cetățeni moldoveni. În acest sens, ECRI ar dori

să-și exprime îngrijorarea față de proiectul de lege cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative adoptat în prima lectură de Parlament la 11 octombrie 2007. Potrivit acestui proiect de lege, doar persoanele care dețin exclusiv cetățenia Republicii Moldova sunt în drept să lucreze în funcții de răspundere în cadrul Guvernului și în alte câteva autorități publice. Din informația pe care a primit-o, ECRI înțelege că dacă acest proiect de lege intră în vigoare în forma actuală, cetățenii moldoveni care dețin mai multe cetățenii vor fi grav dezavantajați față de ceilalți cetățeni moldoveni în ceea ce privește accesul la funcții publice. Astfel, se pare că dacă legea intră în vigoare în această formă, acest lucru ar putea duce la discriminare, adică la un tratament diferențiat nejustificat pe motiv de cetățenie. ECRI înțelege că în momentul scrierii acestui raport în Republica Moldova au loc multe dezbateri referitoare la acest proiect de lege și că multe surse atât naționale, cât și internaționale au subliniat necesitatea revizuirii detaliate a acestui text, înainte de adoptarea sa definitivă pentru asigurarea compatibilității sale cu standardele naționale și internaționale.

...

18. ECRI recomandă insistent ca autoritățile moldovenești să revizuiască proiectul de lege din 11 octombrie 2007... pentru a asigura că acesta nu încalcă principiul nediscriminării pe motiv de cetățenie și nici nu diminuează toate beneficiile modificărilor recente ale Legii cetățeniei, care permis multipla cetățenie”.

36. La 27 mai 2008, președintele Consiliului de Cooperare UE-Moldova, ministrul Afacerilor Externe al Sloveniei, Dr. Rupel, a declarat că este important ca Republica Moldova să desfășoare alegerile sale parlamentare din 2009 în conformitate cu standardele internaționale și și-a exprimat îngrijorarea față de ultimele modificări ale legislației electorale care au majorat pragul electoral la șase procente.

37. Într-un raport datat din 9 iunie 2008, Comitetul Adunării Parlamentare pentru Onorarea Obligațiilor și Angajamentelor de către Statele Membre ale Consiliului Europei a declarat, *inter alia*, că:

„20. Adunarea apreciază eforturile depuse de autoritățile Republicii Moldova pentru a evalua nivelul de implementare a recomandărilor făcute de experții Consiliului Europei. Totuși, toate noile proiecte de legi în domenii privind angajamentele față de Consiliul Europei trebuie expediate pentru a fi supuse expertizei și discutate cu experții Consiliului Europei înainte de a fi adoptate.

...

80. În raportul lor din anul 2007 cu privire la onorarea obligațiilor și angajamentelor de către Republica Moldova (Doc. 11374), coraportorii Comitetului pentru Moldova au salutat modificările aduse Codului Electoral în anul 2005. În special, pragul pentru listele de partid a fost micșorat la 4% pentru listele prezentate de partidele politice individuale și la 8% pentru coalițiile partidelor politice

82. Comitetul de Monitorizare a fost ... alarmat de recente evoluții legislative în ceea ce privește Codul Electoral. În luna aprilie 2008, Parlamentul Republicii Moldova a modificat din nou Codul Electoral, majorând pragul pentru listele de partid la 6%. Mai mult, crearea „blocurilor electorale” - liste comune prezentate de o coaliție de partide politice - a fost interzisă. Aceste măsuri au provocat îngrijorări, iar comitetul a decis prompt să întrețină un schimb de opinii cu delegația moldovenească la 15 aprilie.

Legislația electorală nu ar trebui modificată la fiecare doi sau trei ani, în funcție de imperativele politice. Ea trebuie să permită ca un spectru larg de forțe politice să participe la procesul politic pentru a contribui la construirea unor instituții democratice și pluraliste adevărate. Coraportorii vor examina atent recente modificări, precum și motivele din spatele evoluțiilor legislative recente pe parcursul monitorizării pregătirii alegerilor parlamentare apropiate care urmează să se desfășoare în primăvara anului 2009.”

38. De asemenea, au fost exprimate îngrijorări și în Rezoluția nr. 1619 a Adunării Parlamentare adoptată la 25 iunie 2008:

„Adunarea ... regretă hotărârea recentă a Parlamentului Republicii Moldova de a majora acest prag pentru listele de partid la 6%.”

39. Problema cu privire la reforma electorală a fost, de asemenea, ridicată la 9 iulie 2008 de către președintele Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, dl Lluís Maria de Puig, într-un discurs adresat Parlamentului Republicii Moldova:

„...Eu vă încurajez mult să obțineți aprobarea Comisiei de la Veneția în ceea ce privește recente modificări ale legislației, care se va aplica în următoarele alegeri, și anume în partea ce se referă la pragul electoral, blocurile electorale și dubla cetățenie. Acestea sunt probleme delicate și este necesar de a găsi un echilibru corect între preocupările care v-au determinat să faceți aceste modificări și îngrijorarea comunității internaționale dacă aceste modificări sunt compatibile cu principiile Consiliului Europei.”

40. La 23 octombrie 2008, Comisia de la Veneția a făcut public un raport cu privire la modificările din Codul Electoral făcute în luna aprilie 2008. Raportul a exprimat opinii critice cu privire la toate aspectele reformei. În ceea ce privește modificările referitoare la deținătorii de cetățenie multiplă, el a declarat următoarele:

„30. Un nou alineat al articolului 13(2) interzice „persoanelor, care, pe lângă cetățenia Republicii Moldova, dețin și cetățenia unui alt stat”, dreptul „de a fi ales” în alegerile parlamentare „pentru funcția de deputat în condițiile art. 75”. Articolul 75(3) prevede că o persoană poate candida dacă deține mai multe cetățenii, numai dacă fiind aleasă renunță la cetățenii, altele decât cea a Republicii Moldova. Acest lucru trebuie considerat ca o incompatibilitate.

31. Dincolo de simpla chestiune cu privire la formulare, restricțiile aduse drepturilor cetățenilor nu trebuie să se bazeze pe cetățenia multiplă. Codul bunelor practici în materie electorală citează Convenția Europeană cu privire la cetățenie, ratificată de Republica Moldova în luna noiembrie 1999, care prevede, fără echivoc, că „cetățenii Statului Parte care posedă o altă cetățenie au, pe teritoriul acestui Stat Parte unde trăiesc, aceleași drepturi și obligații ca și cetățenii acestui stat”.

32. Mai mult, această restricție ar putea constitui o violare a Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, articolele 3 al Primului Protocol și 14 al Convenției.”

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

41. Prevederile relevante ale Constituției Republicii Moldova sunt următoarele:

Articolul 8. Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

„(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte ...”

Articolul 38. Dreptul de vot și dreptul de a fi ales

„(3) Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.”

Articolul 39. Dreptul la administrare

„(1) Cetățenii Republicii Moldova au dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor.

(2) Oricărui cetățean i se asigură, potrivit legii, accesul la o funcție publică.”

42. Conform articolului 38 al Codului jurisdicției constituționale al Republicii Moldova, Curtea Constituțională poate fi sesizată doar de președintele țării, Guvern, ministrul Justiției, Curtea Supremă de Justiție, Judecătoria Economică, Procurorul General, deputați în Parlament, fracțiuni parlamentare și de avocatul parlamentar.

43. Conform articolului 24 (alin. 1 și 3) al Legii cetățeniei Republicii Moldova, cu modificările de la 5 iunie 2003, cetățenia multiplă se permite în Republica Moldova, iar dobândirea de către cetățeanul Republicii Moldova a cetățeniei altui stat nu atrage pierderea cetățeniei Republicii Moldova.

44. Prevederile relevante ale Legii nr. 273 adoptată de Parlament la 7 decembrie 2007, dar nepromulgată de către președinte, sunt următoarele:

Articolul X

„Deputați în Parlament pot fi alese persoanele cu drept de vot care au împlinit, inclusiv în ziua alegerilor, vârsta de 18 ani, dețin exclusiv cetățenia Republicii Moldova, au domiciliul în țară și întrunesc condițiile prevăzute de prezentul cod.”

45. Prevederile relevante ale Legii nr. 273, care a intrat în vigoare la 13 mai 2008, sunt următoarele:

Articolul IX

„(1) Candidați la funcția de deputat în Parlament pot fi persoanele cu drept de vot care au împlinit, inclusiv în ziua alegerilor, vârsta de 18 ani, dețin cetățenia Republicii Moldova, au domiciliul în țară și întrunesc condițiile prevăzute de prezentul cod.

(2) La momentul înregistrării sale în calitate de candidat la funcția de deputat, persoana care deține cetățenia altui stat declară, pe proprie răspundere, deținerea

cetățeniei altui stat sau faptul depunerii documentelor pentru obținerea cetățeniei altui stat.

(3) La momentul validării mandatului de deputat, persoana specificată la alin.(2) trebuie să confirme documentar renunțarea sau inițierea procedurii de renunțare la cetățenia altui stat ori retragerea cererii privind obținerea cetățeniei altui stat.

(4) Nedeclararea deținerii cetățeniei altui stat la momentul înregistrării în calitate de candidat la funcția de deputat sau dobândirii acesteia în perioada exercitării mandatului este considerată temei pentru anularea validării mandatului de deputat de către Curtea Constituțională la sesizarea Comisiei Electorale Centrale.”

Articolul XXI

„(3) Pentru persoanele domiciliat în localitățile din stânga Nistrului (Transnistria), incompatibilitățile stabilite de prezenta lege se vor aplica doar în măsura în care acestea vor fi stipulate de legislația ce va reglementa statutul juridic special al Transnistriei.”

46. Prevederile relevante ale Legii nr. 595 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova, sunt următoarele:

Articolul 19. Respectarea tratatelor internaționale

„Tratatele internaționale se execută cu bună-credință, în conformitate cu principiul pacta sunt servanda. Republica Moldova nu poate invoca prevederile legislației sale interne ca justificare a neexecutării unui tratat la care este parte.”

Articolul 20. Aplicarea tratatelor internaționale

„Dispozițiile tratatelor internaționale care, după modul formulării, sînt susceptibile de a se aplica în raporturile de drept fără adoptarea de acte normative speciale, au caracter executoriu și sînt direct aplicabile în sistemul juridic și sistemul judiciar ale Republicii Moldova. Pentru realizarea celorlalte dispoziții ale tratatelor, se adoptă acte normative corespunzătoare.”

III. ACTIVITATEA CONSILIULUI EUROPEI

47. Prevederile relevante ale Convenției Europene cu privire la cetățenie, care a intrat în vigoare în general, dar și pentru Republica Moldova, la 1 martie 2000, sunt următoarele:

Preambul

„Recunoscînd că la soluționarea problemelor legate de cetățenie urmează a se ține cont atît de interesele legale ale statului, cît și ale persoanelor,

...

avînd în vedere faptul că statele au poziții diferite vis-a-vis de chestiunea pluralității de cetățenii și recunoscînd că fiecare stat este liber să decidă asupra consecințelor ce decurg, în dreptul său intern, din dobîndirea sau posedarea unei alte cetățenii de către unul din cetățenii săi;”

Articolul 15. Alte cazuri posibile de pluralitate de cetățenii

„Dispozițiile prezentei Convenții nu limitează dreptul Statelor Părți de a determina în legislația sa internă:

- a) dacă își păstrează sau își pierde cetățenia lor cetățeni care dobândesc sau dețin cetățenia altui stat;
- b) este sau nu renunțarea la o altă cetățenie sau pierderea acesteia o condiție pentru dobândirea sau păstrarea cetățeniei sale.”

Articolul 17. Drepturile și obligațiunile ce decurg din cetățenia multiplă

„1) Cetățenii Statului Parte care posedă o altă cetățenie au, pe teritoriul acestui Stat Parte unde trăiesc, aceleași drepturi și obligațiuni ca și cetățenii acestui stat.

2) Dispozițiile prezentului capitol nu se referă la:

- a) normele de drept internațional cu privire la protecția diplomatică sau consulară, acordată de către Statul Parte unuia dintre cetățenii săi, dar care posedă concomitent și cetățenia altui stat;
- b) aplicarea normelor de drept internațional privat al Statelor Părți în cazurile ce se referă la cetățenia multiplă.”

48. Raportul explicativ la Codul bunelor practici în materie electorală al Comisiei de la Veneția a Consiliului Europei (CDL-AD (2002) 23 rev), în partea relevantă, prevede următoarele:

„63. Stabilitatea legii este crucială pentru credibilitatea procesului electoral, care este, în sine, vitală pentru consolidarea democrației. Norme care se modifică frecvent – și, în special, norme care sunt complexe – pot crea confuzie alegătorilor. Mai presus de toate, alegătorii pot conchide, în mod corect sau incorect, că legea electorală este doar un instrument în mâinile celor care sunt la putere și că voturile lor au puțină putere de decizie asupra rezultatelor alegerilor.

64. Totuși, în practică nu atât stabilitatea principiilor fundamentale are nevoie de protecție (este puțin probabil ca acestea să fie serios contestate) cât stabilitatea unor norme mai specifice ale legislației electorale, în special cele care reglementează sistemul electoral propriu-zis, componența comisiilor electorale și stabilirea circumscriptiilor teritoriale. Aceste trei elemente sunt frecvent, în mod corect sau incorect, considerate ca fiind factori decisivi pentru rezultatele alegerilor, de aceea trebuie luate măsuri pentru evitarea nu doar a manipulărilor în favoarea partidului aflat la putere, dar chiar și a simplelor aparențe de manipulare.

65. Modificarea sistemelor de vot nu e neapărat un lucru rău – acestea pot fi întotdeauna modificate spre bine – spre deosebire de modificarea lor frecventă sau chiar înaintea (în decurs de un an până la) alegerilor. Chiar și atunci când nu există intenții de manipulare, modificările vor părea a fi dictate de interesele imediate ale partidelor politice.

... în conformitate cu Convenția Europeană cu privire la cetățenie persoanele care dețin dublă cetățenie trebuie să aibă aceleași drepturi electorale ca și ceilalți cetățeni.”

49. După ce a făcut o analiză comparativă a legislațiilor a patruzeci și două de state membre ale Consiliului European, Curtea a notat că majoritatea din acestea permit dubla sau multipla cetățenie. În unele din țările care interzic dubla cetățenie, în practică, prevederile care aveau scopul de a preveni deținerea multiplei cetățenii au devenit literă moartă (de exemplu, Estonia). Există patru țări în care pe lângă interdicția privind dubla cetățenie, există o prevedere suplimentară în legislația electorală sau în Constituție, care interzice persoanelor care dețin alte cetățenii să fie alese în Parlament. Aceste țări sunt Azerbaidjan, Bulgaria, Lituania și Malta. Există două țări în care persoanele cu dublă cetățenie nu sunt eligibile pentru a fi alese în Parlament doar în anumite circumstanțe: Monaco și Portugalia. În Monaco persoanele care posedă cetățenie dublă și ocupă într-o țară străină o funcție publică sau electivă, nu sunt eligibile pentru a candida. În Portugalia, pe lângă principalul teritoriu al țării, există două circumscripții, una care acoperă teritoriul țărilor europene și cealaltă care acoperă toate celelalte țări și teritoriul Macao. Un cetățean portughez, care posedă de exemplu și cetățenia franceză, nu va putea candida pentru a fi ales în Parlament în circumscripția care acoperă țările europene. Totuși, el va putea candida în celelalte două circumscripții.

ÎN DREPT

50. Reclamanții au pretins că interdicția care împiedică cetățenii Republicii Moldova, care dețin alte cetățenii, să fie aleși în Parlament constituie o ingerință în dreptul lor de a candida în cadrul unor alegeri libere și, dacă sunt aleși, de a-și exercita mandatele lor în Parlament, astfel asigurându-se libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ. Ei s-au bazat pe articolul 3 al Protocolului nr. 1, care prevede următoarele:

„Înaltele Părți Contractante se angajează să organizeze, la intervale rezonabile, alegeri libere cu vot secret, în condițiile care asigură libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ.”

51. De asemenea, ei au pretins în temeiul articolului 14 combinat cu articolul 3 al Protocolului nr. 1 că au fost discriminați față de alți cetățeni moldoveni care dețin dublă cetățenie și locuiesc în Transnistria. Ei s-au bazat pe articolul 14 al Convenției, care prevede următoarele:

„Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.”

I. ADMISIBILITATEA PRETENȚIILOR

A. Statutul de victimă

1. Argumentele părților

(a) Argumentele aduse de Guvernul Republicii Moldova

52. Guvernul a susținut că reclamanții nu puteau pretinde că sunt victime în sensul articolului 34 al Convenției și că cererea lor constituie o *actio popularis*.

53. În primul rând, reclamanții au depus cererea la Curte cu mult timp înainte ca legea în cauză să fie promulgată de către președinte și să intre în vigoare. Prin urmare, legea contestată nu putea avea niciun efect negativ asupra reclamanților în acea perioadă. Cu atât mai mult campania electorală în Republica Moldova încă nu începuse.

54. În al doilea rând, legislația contestată nu prezintă vreun risc sau dezavantaj pentru reclamanți, chiar și acum, după adoptarea ei. În acest sens, Guvernul a susținut că nu există o legătură suficient de directă între reclamanți și detrimentul pe care ei pretind că l-ar suferi ca rezultat al noii legislații. Atât Partidul Liberal cât și Partidul Liberal Democrat, ai căror vicepreședinți sunt reclamanții, nu au participat vreodată la alegeri legislative. Partidul Liberal a participat la alegerile locale din anul 2007 și a obținut un rezultat foarte modest la nivel național, în timp ce Partidul Liberal Democrat nu a participat nici măcar la alegerile locale.

55. Mai mult, reclamanții nu și-au susținut prin probe intențiile de a candida în alegerile parlamentare din anul 2009 și nu au prezentat vreo probă care să dovedească că partidele lor au intenția de a include numele lor pe listele candidaților. Scrisorile de la partidele lor (a se vedea paragraful 59 de mai jos) nu au dovedit o astfel de intenție, deoarece partidele erau parțiale în favoarea reclamanților și le-ar fi dat acestora orice scrisoare pentru a-și prezenta cauza în fața Curții. Totuși, chiar dacă presupunem că scrisorile sunt valabile, partidele lor pot să-și schimbe opiniile în orice moment. Mai mult, potrivit Guvernului, președintele Partidului Liberal Democrat are un interes personal în această cauză, deoarece și el a fost cetățean român.

56. O altă probă cu privire la caracterul *actio popularis* al cererii a fost declarația dlui Chirtoacă din luna iunie 2008. În ceea ce privește declarația acestuia din 1 septembrie 2008, Guvernul a susținut că ea nu a reflectat intențiile sale reale și că a fost făcută strict pentru a fi folosită în această cauză, cu trei zile înainte de expirarea termenului limită de depunere a observațiilor de către reclamanți la Curte (a se vedea paragraful 27 de mai sus).

57. În ceea ce-l privește pe dl Tănase, Guvernul a susținut că, în orice caz, nu era clar dacă el întrunea condițiile pentru a participa la alegerile legislative, deoarece potrivit pașaportului său românesc el are domiciliul în România, pe când legislația electorală a Republicii Moldova prevede că la alegerile legislative pot participa numai persoanele domiciliate în Republica Moldova.

58. *In fine*, Guvernul a susținut că, în orice caz, reclamanții nu se puteau plânde de o încălcare viitoare ipotetică, ci doar de încălcări care au avut loc. Astfel, ei ar fi trebuit să aștepte până după alegerile legislative din primăvara anului 2009 pentru a depune cererea lor la Curte.

(b) Argumentele aduse de reclamanți

59. Reclamanții au contestat argumentele Guvernului cu privire la statutul lor de victimă. Referindu-se la declarația că ei nu au dovedit intenția partidelor lor de a-i include pe listele de candidați, ei au prezentat două scrisori în care președinții Partidului Liberal și al Partidului Liberal Democrat au confirmat intenția partidelor de a include ambii reclamanți pe listele candidaților.

60. Referindu-se la declarația dlui Chirtoacă din luna iunie 2008, în care el a spus presei că va participa la alegerile legislative, dar că își va păstra funcția sa de primar, indiferent de rezultatele alegerilor, reclamanții au susținut că o astfel de declarație a fost logică doar în circumstanțele în care legea nu le-ar permite acestora să devină deputați, ci numai să participe la alegeri. Reclamanții au făcut referire la un alt interviu din 1 septembrie 2008 în care dl Chirtoacă a reiterat intenția sa de a participa la alegeri, dar nu și intenția de a rămâne primar după alegeri.

61. În ceea ce privește argumentul Guvernului cu privire la domiciliul dlui Tănase, reclamanții au susținut că domiciliul permanent al acestuia este evident la Chișinău. El dispune de proprietăți doar în Chișinău în comun cu soția și copiii săi. Copiii săi merg la școală în Chișinău. El este membru al Consiliului Municipal Chișinău și de la alegerea sa în luna iunie 2007 el nu a lipsit de la nicio ședință a Consiliului. El este prezent, în mod regulat, în media locală. Potrivit ștampilelor din pașaportul său, pe parcursul ultimilor trei ani el s-a aflat doar douăzeci și opt de zile în România.

62. Reclamanții au declarat că faptul că partidele lor nu au participat vreodată la alegeri legislative nu înseamnă că ele erau împiedicate să facă acest lucru în viitor. Mai mult, Partidul Liberal Democrat, fiind creat în luna ianuarie 2008, nu a avut nici măcar o oportunitate de a participa la alegeri. În orice caz, potrivit reclamanților, ambele partide au șanse bune de a intra în Parlament în anul 2009.

63. Referindu-se la declarația Guvernului că cererea a fost depusă înainte ca legea contestată să intre în vigoare și că ei ar fi trebuit să aștepte până după alegeri, pentru a putea fi considerate victime în sensul Convenției, reclamanții au susținut că la data comunicării cauzei legea respectivă era în vigoare și că așteptarea până după alegeri ar fi făcut iluzorie protecția pe care Curtea ar fi

putut s-o ofere. În ceea ce privește ultimul aspect menționat, ei au citat jurisprudența Curții conform căreia Convenția protejează drepturi care sunt practice și efective, dar nu teoretice și iluzorii.

64. Reclamanții au făcut referire la jurisprudența Curții potrivit căreia o persoană poate pretinde că o lege îi încalcă drepturile, chiar și în absența unei măsuri individuale de implementare, dacă persoana trebuie să-și modifice conduita sau dacă ea riscă să fie persecutată, sau dacă persoana face parte dintr-un grup de persoane care riscă să fie direct afectat de lege. În acest sens, reclamanții au susținut că ei nu s-au plâns pur și simplu de o lege pe care nu o consideră bună, dar au ridicat obiecții cu privire la efectele acestei legi asupra propriilor lor vieți. Ei, în mod clar, au intenția să participe la viitoarele alegeri legislative și să devină deputați, iar legea în cauză îi împiedică să facă acest lucru din cauza dublei cetățenii. Cetățenia română este foarte importantă pentru ei, deoarece ea este cetățenia părinților și bunicilor lor și ei nu sunt gata să renunțe la ea. Prin urmare, ei riscă să fie direct afectați de legislația contestată în viitorul apropiat.

(c) Observațiile Guvernului român

65. Guvernul român a susținut poziția reclamanților. Potrivit lui, situația reclamanților se aseamănă foarte mult cu situația a două femei reclamante în cauza *Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland*, 29 octombrie 1992, § 44, Seria A nr. 246-A, pe care Curtea le-a considerat victime ale unei decizii a unei instanțe naționale prin care s-a introdus interdicția pentru reclamanții persoane juridice de a oferi anumite informații femeilor însărcinate.

66. Referindu-se la declarațiile dlui Chirtoacă că el nu va renunța la funcția sa de primar, chiar dacă va fi ales (a se vedea paragraful 27 de mai sus), Guvernul român a declarat că aceasta a fost doar o declarație politică, dar nu o manifestare de voință care să implice efecte concrete.

67. În continuare, Guvernul român a susținut că protecția oferită de Curte ar fi iluzorie dacă, pentru a depune o cerere la Curte, reclamanții ar fi trebuit să aștepte până după alegeri, când ar fi fost direct afectați de legislația contestată.

68. *In fine*, Guvernul român a contestat declarațiile Guvernului pârât că dl Tănase nu-și are domiciliul în Republica Moldova.

2. Aprecierea Curții

69. Curtea reiterează că pentru ca o persoană fizică, o organizație neguvernamentală sau un grup de particulari să poată sesiza Curtea printr-o cerere în temeiul articolului 34, aceștia trebuie să poată pretinde că sunt victime ale unei încălcări a drepturilor recunoscute în Convenție. Pentru a putea pretinde că este victimă a unei încălcări, o persoană trebuie să fie direct afectată de măsura contestată. Prin urmare, Convenția nu prevede depunerea unei *actio popularis* pentru interpretarea drepturilor prevăzute de ea și nici nu permite persoanelor să se plângă de o prevedere a legislației naționale pur și

simplicu deoarece ele consideră, fără a fi direct afectate de aceasta, că ea ar putea să contravină Convenției. Totuși, o persoană poate pretinde că o lege îi încalcă drepturile, chiar și în lipsa unei măsuri individuale de implementare, dacă acestei persoane i se cere să-și modifice comportamentul sau ea riscă să fie persecutată sau dacă această persoană este un membru al unui grup de persoane care riscă să fie direct afectat de legislația respectivă (a se vedea *Burden v. the United Kingdom* [GC], nr. 13378/05, §§ 33 și 34, 29 aprilie 2008; *Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland*, citată mai sus; *Klass and Others v. Germany*, 6 septembrie 1978, § 33, Seria A nr. 28).

70. Curtea notează că primul reclamant este un politician activ și bine cunoscut, care a declarat, în mod clar, intenția sa de a candida în cadrul alegerilor legislative din anul 2009 și de a-și exercita mandatul de deputat, dacă va fi ales. De asemenea, ea notează că primul reclamant a declarat că, din motive personale, nu are intenția să renunțe la dubla sa cetățenie. Prin urmare, primul reclamant este direct afectat de Legea nr. 273, deoarece, dacă el va fi ales, el va trebui să facă o alegere dificilă între a fi deputat și a renunța la cetățenia sa dublă. Mai mult, deoarece participarea în cadrul alegerilor parlamentare necesită investiții personale și efort considerabile, faptul cunoașterii că, după alegeri, lui s-ar putea să i se ceară să facă această alegere, va afecta, fără îndoială, reclamantul încă de la începutul campaniei electorale și nu doar în eventualitatea în care el este ales. Chiar dacă el decide să depună efort și să continue campania sa, există totuși riscul ca el să piardă voturi, deoarece electoratul va fi, de asemenea, conștient că există posibilitatea că el va decide să nu accepte mandatul, dacă acest lucru va presupune pierderea cetățeniei sale duble.

71. Guvernul pârât a mai susținut că primul reclamant ar fi trebuit să aștepte până după alegeri și apoi să depună cererea sa. Curtea reamintește că obiectul și scopul Convenției, care este un instrument de protecție a drepturilor omului, cer ca prevederile acesteia să fie interpretate și aplicate astfel încât aceste prevederi să nu fie teoretice sau iluzorii, dar practice și efective (a se vedea *United Communist Party of Turkey and Others v. Turkey*, 30 ianuarie 1998, § 33, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-I). Ea consideră că acceptarea sugestiei Guvernului și amânarea adoptării unei hotărâri, până după alegeri, ar face protecția acordată de Convenție iluzorie și teoretică.

72. Guvernul pârât a pus la îndoială îndeplinirea condițiilor prevăzute de legislație de către dl Tănase. În special, el a atras atenția Curții asupra mențiunii din pașaportul românesc al acestuia cu privire la domiciliul lui în București. Curtea respinge această afirmație, deoarece din observațiile primului reclamant și din documentele prezentate de el rezultă clar că unicul său domiciliu este la Chișinău, și nu la București.

73. În aceste circumstanțe, Curtea conchide că dl Tănase poate pretinde că este o victimă în sensul articolului 34 al Convenției. Prin urmare, obiecția Guvernului în privința acestuia trebuie respinsă.

74. În ceea ce-l privește pe dl Chirtoacă, Curtea notează că în conformitate cu legislația Republicii Moldova pentru el este imposibil de a cumula funcțiile de primar și de deputat în Parlament. Din declarațiile în presă ale dlui Chirtoacă (a se vedea paragraful 27 de mai sus) rezultă, în mod clar, că el nu are intenția să abandoneze funcția sa de primar al municipiului Chișinău pentru mandatul de deputat. Prin urmare, Curtea consideră că el nu este afectat de acele prevederi ale Legii nr. 273 pe care el le contestă și că el nu poate pretinde că este victimă în această cauză.

B. Căile de recurs interne

1. Argumentele părților

(a) Argumentele aduse de Guvernul Republicii Moldova

75. Potrivit Guvernului, dl Tănase nu a epuizat căile de recurs interne disponibile, și anume, el nu a depus o plângere la avocatul parlamentar, care, la rândul său, putea să conteste prevederile contestate la Curtea Constituțională. Guvernul a prezentat copii ale cererilor depuse de avocatul parlamentar la Curtea Constituțională în trecut și a susținut că o plângere adresată avocatului parlamentar este o cale de recurs internă efectivă.

(b) Argumentele aduse de dl Tănase

76. Dl Tănase a susținut că o plângere adresată avocatului parlamentar nu reprezenta o cale de recurs efectivă conform legislației naționale, deoarece nu există o obligație legală a avocatului parlamentar să accepte o astfel de plângere și s-o transmită Curții Constituționale. Avocatul parlamentar are o competență pur discreționară de a face acest lucru. Reclamantul a prezentat date statistice potrivit cărora în anul 2007 avocatul parlamentar a primit 1,714 plângeri, dintre care doar în trei cauze a fost sesizată Curtea Constituțională.

(c) Observațiile Guvernului român

77. Guvernul român a notat că în conformitate cu legislația Republicii Moldova avocatul parlamentar poate respinge o plângere și că persoanele aflate în situația reclamanților nu aveau acces direct la Curtea Constituțională. El consideră că această situație este similară cu cea din cauzele *Pantea v. Romania* (nr. 33343/96, ECHR 2003-VI (extracts)) și *Sabou and Pircalab v. Romania* (nr. 46572/99, 28 septembrie 2004) în care Curtea a respins obiecția preliminară a Guvernului cu privire la neepuizarea căilor de recurs interne. În aceste cauze s-a mai constatat că în conformitate cu legislația românească, reclamanții nu au avut acces direct la Curtea Constituțională, dar au putut avea acces numai prin intermediul instanțelor judecătorești de drept comun care puteau sesiza Curtea Constituțională. Mai mult, în conformitate cu

legislația românească, hotărârile instanțelor judecătorești de drept comun, prin care au fost respinse plângerile cu privire la constituționalitate, puteau fi contestate în timp ce deciziile avocatului parlamentar din Republica Moldova sunt irevocabile.

2. *Aprecierea Curții*

78. Curtea reamintește că scopul articolului 35 § 1 al Convenției este de a acorda Statelor Contractante posibilitatea de a preveni sau de a remedia încălcările de care sunt acuzate, înainte ca aceste acuzații să fie prezentate Curții. Prin urmare, statele nu vor fi chemate să răspundă pentru acțiunile lor în fața unei autorități internaționale înainte de a fi avut posibilitatea de a remedia chestiunile prin intermediul propriilor lor sisteme de drept (a se vedea, de exemplu, *Remli v. France*, 23 aprilie 1996, § 33, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-II și *Selmouni v. France* [GC], nr. 25803/94, § 74, ECHR 1999-V).

79. În conformitate cu articolul 35 § 1 al Convenției, reclamantul, în mod normal, ar trebui să aibă acces la remediile care sunt accesibile și suficiente pentru a permite redresarea în ceea ce privește încălcările pretinse. Existența remediilor în cauză trebuie să fie suficient de certă nu numai în teorie, dar și în practică, fără de care ele vor fi lipsite de accesibilitatea și eficiența necesare (a se vedea, printre altele, *Akdivar and Others v. Turkey*, 16 septembrie 1996, § 66, *Reports* 1996-IV).

80. Curtea notează că în această cauză dl Tănase nu putea să se plângă direct la Curtea Constituțională (a se vedea paragraful 42 de mai sus), deoarece el nu face parte din categoriile de persoane sau entități care au dreptul de a sesiza Curtea Constituțională. Curtea conchide că cererea dlui Tănase nu poate fi declarată inadmisibilă pentru neepuizarea căilor de recurs interne și, prin urmare, obiecția Guvernului se respinge.

C. Concluzie cu privire la admisibilitate

81. Curtea constată că această cerere este inadmisibilă în ceea ce-l privește pe dl Chirtoacă. Referitor la partea cu privire la dl Tănase (în continuare „reclamantul”), Curtea consideră că ea ridică chestiuni de fapt și de drept care sunt suficient de serioase încât determinarea lor să depindă de o examinare a fondului și că niciun temei pentru declararea ei inadmisibilă nu a fost stabilit. Prin urmare, Curtea declară această parte a cererii admisibilă. În conformitate cu decizia sa de a aplica articolul 29 § 3 al Convenției (a se vedea paragraful 4 de mai sus), Curtea va examina imediat fondul acesteia.

II. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 3 AL PROTOCOLULUI NR. 1 LA CONVENȚIE

A. Argumentele părților

1. Argumentele aduse de reclamant

82. Reclamantul a susținut că Legea nr. 273 este inaccesibilă, iar efectele ei sunt imprevizibile și că ea i-a încălcat dreptul său de a candida în alegeri, prin limitarea accesului în Parlament al cetățenilor moldoveni care dețin și alte cetățenii. El a subliniat că nu intenționează să renunțe la cetățenia sa română, pe care a obținut-o prin naștere. În opinia sa, măsura aplicată în ajunul alegerilor din anul 2009 este antidemocratică și disproporțională.

83. Referindu-se la argumentele Guvernului cu privire la analiza comparativă a legislațiilor altor state, reclamantul a susținut că în Azerbaidjan, Bulgaria și Lituania dubla cetățenie este interzisă în general, în timp ce restul statelor la care a făcut referire Guvernul nu sunt deloc relevante în această cauză.

84. Reclamantul a susținut că ingerința în cauză trebuie apreciată în lumina evoluției politice din Republica Moldova și, în acest context, a subliniat identitatea etnică a populației din Republica Moldova și România și că o foarte mare parte a populației Republicii Moldova deține sau aspiră să dețină cetățenia română.

85. În continuare, el a mai susținut că Legea nr. 273 face parte dintr-un plan mai largit al Partidului Comuniștilor de a diminua sau exclude șansele opoziției în viitoarele alegeri și s-a referit la ridicarea pragului electoral de la 4 la 6%, la interzicerea blocurilor electorale și la alte măsuri care, în opinia sa, servesc intereselor electorale ale Partidului Comuniștilor. De asemenea, reclamantul a menționat că toate aceste măsuri au fost criticate de către Consiliul Europei.

86. Potrivit reclamantului, ingerința în această cauză nu a urmărit un scop legitim. El a susținut că interesul de a asigura loialitatea deputaților față de Republica Moldova nu este real și a adus ca exemplu cazul dlui Mihail Sidorov, fost „ministru al Justiției” al „Republicii Moldovenești Nistrene”, care actualmente este deputat comunist. Codul penal al Republicii Moldova conține astfel de infracțiuni ca trădarea de patrie, spionajul și divulgarea secretului de stat. Mai mult, autorii Legii nr. 273 nu au putut indica vreun caz de lipsă de loialitate a unei persoane care deține cetățenie dublă sau multiplă.

87. Referindu-se la proporționalitatea ingerinței, reclamantul a susținut că restricțiile impuse dreptului său de a candida în cadrul alegerilor erau discriminatorii față de alți cetățeni ai Republicii Moldova, care nu dețin cetățenie dublă și a invocat articolul 17 al Convenției Europene cu privire la cetățenie.

88. De asemenea, reclamantul a susținut că Legea nr. 273 a încălcat libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ, deoarece un număr foarte mare de alegători cu cetățenie dublă vor fi lipsiți de dreptul de a vota pentru cineva ca ei.

2. Argumentele aduse de Guvernul Republicii Moldova

89. Guvernul a subliniat din nou că această cerere a fost prematură în momentul depunerii sale și că Legea nr. 273 a fost promulgată de către Președinte doar patru luni mai târziu. De asemenea, el a susținut că în conformitate cu Legea nr. 273, după ce este ales, pentru validarea mandatului său de către Curtea Constituțională, un candidat trebuie doar să demonstreze inițierea procedurii de renunțare la cealaltă cetățenie. Presupunerea că procedura nu ar fi vreodată dusă până la capăt nu poate servi conform legislației în vigoare drept temei pentru revocarea unui mandat de deputat.

90. Referindu-se la scopul ingerinței, Guvernul a susținut că aceasta urmărește câteva scopuri, cum ar fi asigurarea loialității deputaților față de Republica Moldova, apărarea independenței și a existenței statului și garantarea securității statului. În cele din urmă, obligația candidaților de a aduce la cunoștință celelalte cetățenii pe care le dețin, atunci când candidează pentru a fi aleși în Parlament, a fost menită să servească scopului legitim de informare adecvată a alegătorilor despre toate calitățile candidaților.

91. Potrivit Guvernului, acordarea cetățeniei de către alte state cetățenilor Republicii Moldova amenință serios securitatea Republicii Moldova. Guvernul a contestat argumentul reclamantilor că principala țință a Legii nr. 273 sunt cetățenii moldoveni cu pașapoarte românești și a susținut că legea este aplicabilă tuturor cetățenilor Republicii Moldova, indiferent de cea de-a doua cetățenie pe care o dețin. În același timp, dezvoltând ideea cu privire la amenințarea securității, suveranității și statalității Republicii Moldova, pe care o prezintă cetățenii Republicii Moldova, care dețin cetățenii ale altor state, Guvernul a subliniat în special ceea ce el a numit „aspirația României de a asimila poporul moldovenesc și apoi de a incorpora ușor teritoriul Republicii Moldova”. Guvernul a subliniat că Republica Moldova este o democrație parlamentară și că rolul Parlamentului este foarte important. Mai mult, în conformitate cu legislația Republicii Moldova, deputații au acces la informații secrete. Astfel, este legitim de a cere de la ei loialitate și devotament total față de Statul Republica Moldova.

92. Guvernul a susținut că Republica Moldova nu este unica țară din Europa care a impus astfel de restricții cetățenilor săi. El a făcut referire la astfel de state ca Azerbaidjan, Bulgaria și Lituania, în care cetățenilor care dețin alte cetățenii le este, de asemenea, interzis să candideze pentru a fi aleși în Parlament. De asemenea, el a citat exemplul altor câtorva țări în care astfel de restricții există pentru alte funcții în stat, cum ar fi Oficiul Președintelui în Finlanda și Portugalia.

93. Potrivit Guvernului, ingerința este proporțională și datorită faptului că reclamanții o pot depăși cu ușurință prin renunțarea la cetățenia lor română. Perioada modificării legislației electorale a fost compatibilă cu Codul Consiliului Europei al bunelor practici în materie electorală (a se vedea paragraful 48 de mai sus), deoarece modificările au fost făcute cu un an înainte de alegeri, care urmează să aibă loc în perioada între lunile martie și mai 2009. În opinia Guvernului, faptul că deputații din opoziție nu au participat la votul din 10 aprilie 2008 prin care Legea nr. 273 a fost adoptată, este o dovadă a faptului că ei au acceptat această lege. El a subliniat din nou că însuși președintele Partidului Liberal Democrat, care, potrivit Guvernului, a avut cetățenie română, nu a votat împotriva legii.

94. Nu a avut loc o ingerință în libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ, deoarece alegătorii cu cetățenie dublă puteau vota în continuare pentru candidați care, fără a avea alte cetățenii, ar promova ideile lor în Parlament. Reclamantul, la rândul său, va rămâne în continuare membru al partidului său și va avea posibilitatea de a influența liderii partidului său în vederea adoptării unei politici favorabile celor cu cetățenie dublă.

95. Referindu-se la recomandarea ECRI din 14 decembrie 2007 (a se vedea paragraful 35 de mai sus), Guvernul a susținut că autoritățile moldovenești au luat-o în considerare și că aceasta a fost motivul pentru care președintele nu a promulgat Legea nr. 273 imediat. Legea a fost ulterior modificată, astfel încât să se țină cont de recomandările ECRI și numai după aceasta a fost re-votată și promulgată. În opinia Guvernului, textul actual al legii este în strictă conformitate cu recomandarea ECRI.

96. Referindu-se la alineatul 1 al articolului 17 al Convenției Europene cu privire la cetățenie, Guvernul a susținut că restricția în cauză nu îl contrazice. El a explicat că, în opinia sa, odată ce un stat are dreptul prevăzut în articolul 15 din acea Convenție, de a decide dacă permite sau nu cetățenia dublă, acesta trebuie în mod egal să fie liber de a decide dacă acordă sau nu accesul cetățenilor care dețin cetățenie dublă la anumite funcții în ierarhia de stat. Potrivit lui, această poziție este susținută și de Preambulul Convenției Europene cu privire la cetățenie. El a mai susținut că nu este necesar să formuleze o rezervă în ceea ce privește articolul 17 pentru a putea impune restricțiile prevăzute de Legea nr. 273.

3. Argumentele aduse de Guvernul român

97. Guvernul român a susținut poziția reclamantului. El a subliniat că efectele Legii nr. 273 nu erau previzibile și că niciunul dintre exemplele de drept comparat citate de Guvernul pârât nu era relevant. În special, Azerbaidjan și Lituania nu sunt părți la Convenția Europeană cu privire la cetățenie, iar Bulgaria a formulat o rezervă în ceea ce privește articolul 17 al acestei Convenții.

98. Guvernul român și-a exprimat dubiul cu privire la scopul legitim din spatele ingerinței așa cum acesta a fost declarat de către Guvernul pârât și a notat că, în conformitate cu legislația Republicii Moldova, președintele țării nu trebuie să dețină doar cetățenia Republicii Moldova. De asemenea, el a susținut că este dificil de a crede că un Guvern care timp de șaptesprezece ani de existență a Statului nu a considerat periculos pentru securitatea sa de a avea persoane cu dublă cetățenie în funcții de vârf, a descoperit doar recent un astfel de pericol și aceasta în absența oricăror motive obiective pentru a-și schimba punctul de vedere, cum ar fi cel puțin un caz de lipsă de loialitate din partea unei persoane cu cetățenie dublă.

99. Deoarece Republica Moldova este parte la Convenția Europeană cu privire la cetățenie, drepturile reclamantului garantate de articolul 3 al Protocolului nr. 1 la Convenție trebuie examinate în lumina prevederilor acestei Convenții. Potrivit Guvernului român, Legea nr. 273 era contrară Convenției Europene cu privire la cetățenie și Constituției Republicii Moldova.

B. Aprecierea Curții

1. Principii generale

100. Curtea subliniază în primul rând că articolul 3 al Protocolului nr. 1 consacră un principiu caracteristic unei democrații efective și, astfel, este de o importanță primordială în sistemul Convenției. Democrația constituie un element fundamental al „ordinii publice europene”, iar drepturile garantate de articolul 3 al Protocolului nr. 1 sunt cruciale pentru instituirea și menținerea temeliilor unei democrații efective și semnificative guvernată de supremația legii (a se vedea cea mai recentă cauză și, printre multe altele, *Yumak and Sadak v. Turkey* [GC], nr. 10226/03, § 105, 8 iulie 2008).

101. Alegerile libere și libertatea de exprimare și, în special, libertatea dezbaterilor politice formează temelia oricărei democrații (a se vedea *Mathieu-Mohin and Clerfayt v. Belgium*, 2 martie 1987, § 47, Seria A nr. 113, și *Lingens v. Austria*, 8 iulie 1986, §§ 41 și 42, Seria A nr. 103).

102. În acest context, Curtea a observat că articolul 3 al Protocolului nr. 1 cuprinde două aspecte. În jurisprudența sa, ea s-a referit la aspectul activ, adică la dreptul de a vota și la aspectul pasiv, adică la dreptul de a candida în alegeri (a se vedea *Ždanoka v. Latvia* [GC], nr. 58278/00, §§ 105 și 106, ECHR 2006-...).

103. În ceea ce privește aspectul pasiv al articolului 3 al Protocolului nr. 1, care este relevant pentru această cauză, Curtea a subliniat că Statele Contractante se bucură de o latitudine considerabilă la stabilirea regulilor constituționale cu privire la statutul membrilor parlamentului, inclusiv criteriile care reglementează eligibilitatea pentru a candida în alegeri. Deși ele au o origine comună în ceea ce privește necesitatea de a asigura atât

independența reprezentanților aleși, cât și libertatea de alegere a alegătorilor, aceste criterii variază în funcție de factorii istorici și politici specifici fiecărui stat. Multitudinea situațiilor prevăzute în constituțiile și legislația electorală ale numeroaselor State membre ale Consiliului Europei demonstrează diversitatea posibilelor abordări în acest domeniu (a se vedea *Podkolzina v. Latvia*, nr. 46726/99, § 33, ECHR 2002-II). Curtea a constatat că în scopul aplicării articolului 3, orice legislație electorală trebuie apreciată în lumina evoluției politice a țării respective, astfel încât caracteristici care ar fi inacceptabile în contextul unui sistem ar putea fi justificate în contextul altui sistem. Totuși, marja de apreciere a Statului în această privință este limitată de obligația de a respecta principiul fundamental al articolului 3, și anume „libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului legislativ” (a se vedea *Melnychenko v. Ukraine*, nr. 17707/02, § 55, ECHR 2004-X). Orice condiții impuse nu trebuie să submineze sau să contravină preocupării de a menține integritatea și eficacitatea unui proces electoral, care are drept scop identificarea voinței poporului prin intermediul sufragiului universal (a se vedea *Hirst v. the United Kingdom (no. 2)* [GC], nr. 74025/01, § 62, ECHR 2005-IX).

104. Îi revine Curții să determine în ultimă instanță dacă cerințele articolului 3 al Protocolului nr. 1 au fost respectate. Ea trebuie să se convingă că restricțiile nu limitează drepturile în cauză într-o asemenea măsură încât să afecteze însăși esența acestora și să le lipsească de eficiență; că restricțiile sunt impuse cu urmărirea unui scop legitim și că mijloacele folosite nu sunt disproporționale (a se vedea *Yumak and Sadak*, citată mai sus, § 109). În acest scop, Curtea va examina existența ingerinței în dreptul reclamantului și justificarea oricărei ingerințe constatate prin prisma cerințelor de legalitate, legitimitate a scopului și proporționalitate (a se vedea, de exemplu, abordarea urmată în hotărârea citată mai sus *Yumak and Sadak*).

2. Aprecierea Curții

105. Curtea, după ce a respins obiecția Guvernului cu privire la statutul de victimă al reclamantului, consideră, din motivele aduse, că reclamantul poate pretinde că este victima unei ingerințe în dreptul său garantat de articolul 3 al Protocolului nr. 1 la Convenție (a se vedea paragraful 70 de mai sus). O astfel de ingerință va constitui o violare a articolului 3 al Protocolului nr. 1 doar dacă ea întrunește cerințele cu privire la legalitate, urmărește un scop legitim și este proporțională în ceea ce privește consecințele sale.

(a) Legalitatea

106. Reclamantul a disputat previzibilitatea prevederilor contestate ale Legii nr. 273; totuși, Curtea consideră că aceste prevederi ale legii au fost formulate în termeni clari și că se poate spune că ele îndeplinesc cerințele de previzibilitate. Acestea fiind spuse, Curtea notează că există o incompatibilitate aparentă dintre prevederile Legii nr. 273 și cerințele prevăzute de articolul 17

alineatul 1 al Convenției Europene cu privire la cetățenie (a se vedea paragraful 47 de mai sus; și a se vedea comentariile Comisiei de la Veneția în paragraful 40 de mai sus), care face parte din ordinea juridică internă și, fiind un instrument internațional ratificat în mod corespunzător, are prioritate față de legislația națională. Prin urmare, poate apărea o întrebare privind legalitatea în ansamblu a restricției contestate. Nu este Curtea cea care trebuie să soluționeze acest conflict de norme juridice. Totuși, deoarece chestiunile cu privire la Convenția Europeană cu privire la cetățenie sunt relevante și pentru a determina proporționalitatea Legii nr. 273, Curtea consideră că este mai potrivit să le examineze sub acel aspect. Prin urmare, ea va reveni la această chestiune în acel context.

(b) Scopul legitim

107. De asemenea, părțile nu au fost de acord cu privire la faptul dacă ingerința a urmărit un scop legitim. Curtea reamintește că articolul 3 nu este limitat la o listă exhaustivă de „scopuri legitime” precum cele enumerate în articolele 8-11 ale Convenției. Statele Contractante sunt libere să invoce un scop care nu este prevăzut în acea listă pentru a justifica o restricție, cu condiția că, în circumstanțele specifice ale unei cauze, se dovedește compatibilitatea acelui scop cu principiul supremației legii și obiectivele generale ale Convenției (a se vedea *Yumak and Sadak*, citată mai sus, § 109). Prin urmare, Curtea este gata să accepte argumentul Guvernului că ingerința contestată a urmărit scopul de a se asigura loialitatea deputaților față de Statul Republica Moldova și că un astfel de scop este legitim.

(c) Proporționalitatea

108. Examinând chestiunea proporționalității, Curtea notează în primul rând că Republica Moldova este unica țară care, deși permite multipla cetățenie, interzice persoanelor care o dețin să fie alese în Parlament (a se vedea paragraful 49 de mai sus). Într-adevăr, celelalte patru țări, care interzic cetățenilor care au alte cetățenii să devină deputați (Azerbaidjan, Bulgaria, Lituania și Malta), interzic dubla cetățenie în general, și niciuna din ele, spre deosebire de Republica Moldova, nu este legată de prevederile alineatului 1 al articolului 17 al Convenției Europene cu privire la cetățenie. Bulgaria este unica țară care este parte la Convenția Europeană cu privire la cetățenie; totuși, Bulgaria a formulat o rezervă la articolul 17.

109. În continuare, Curtea notează că există alte metode disponibile Guvernului Republicii Moldova pentru a asigura loialitatea deputaților în Parlament față de națiune și că alte state europene au adoptat astfel de măsuri cum ar fi depunerea de către deputați a unui jurământ de loialitate, fără a recurge la asemenea măsuri radicale ca interzicerea accesului în Parlament a persoanelor care dețin cetățenie dublă. În acest sens, Curtea dorește să sublinieze că într-o democrație, loialitatea față de un stat nu înseamnă

neapărat loialitatea față de actualul guvern al acelui stat sau față de un anumit partid politic.

110. Curtea mai notează că Republica Moldova este parte la Convenția Europeană a Consiliului Europei cu privire la cetățenie. Articolul 17 alineatul 1 al acestei Convenții garantează tuturor persoanelor care dețin cetățenie multiplă și care locuiesc pe teritoriul Republicii Moldova tratament egal cu cel aplicat celorlalți cetățeni moldoveni, care dețin exclusiv cetățenia Republicii Moldova. Curtea nu poate trece cu vederea faptul că instituții ale Consiliului Europei, cum ar fi ECRI și Comisia de la Veneția au atras atenția asupra incompatibilității între prevederile contestate ale legii și obligațiile acceptate în mod liber de către Republica Moldova atunci când a ratificat Convenția Europeană cu privire la cetățenie (a se vedea paragrafele 35, 40 și 48). Este deosebit de semnificativ faptul că în opinia sa recentă Comisia de la Veneția a declarat următoarele:

„31. Dincolo de simpla chestiune cu privire la formulare, restricțiile aduse drepturilor cetățenilor nu trebuie să se bazeze pe cetățenia multiplă. Codul bunelor practici în materie electorală citează Convenția Europeană cu privire la cetățenie, ratificată de Republica Moldova în luna noiembrie 1999, care prevede, fără echivoc, că „cetățenii Statului Parte care posedă o altă cetățenie au, pe teritoriul acestui Stat Parte unde trăiesc, aceleași drepturi și obligațiuni ca și cetățenii acestui stat”.

32. Mai mult, această restricție ar putea constitui o violare a Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, articolele 3 al Primului Protocol și 14 al Convenției.”

111. Curtea este frapată de faptul că, în anii 2002 și 2003, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat legi care au permis cetățenilor moldoveni să dețină cetățenie dublă (a se vedea paragrafele 13 și 43 de mai sus). La acea perioadă, se pare că autoritățile nu aveau vreo îngrijorare cu privire la impactul pe care l-ar putea avea acordarea acestei facilități asupra loialității celor care optează pentru dubla cetățenie. Guvernul nu a menționat în acea perioadă că drepturile politice ale persoanelor care au decis să obțină o altă cetățenie vor fi limitate. Din anul 2003 și, fără îndoială, fiind încurajată de noua politică, o mare parte din populația Republicii Moldova (a se vedea paragrafele 15-17 de mai sus) a obținut cetățenie dublă sau multiplă cu speranța legitimă că drepturile lor politice existente nu vor fi limitate.

112. Din luna aprilie 2008, acea parte considerabilă a populației Republicii Moldova nu numai că s-a pomenit cu interdicția de a participa activ prin deținerea funcțiilor înalte la administrarea statului, dacă nu renunță la cealaltă cetățenie obținută, dar și cu necesitatea de a se confrunta cu limitarea alegerii reprezentanților săi în forul suprem al țării.

113. Deși jurisprudența Curții a făcut distincție între drepturile „active” și „pasive” garantate de articolul 3 al Protocolului nr. 1, nu poate fi trecut cu vederea faptul că ambele aceste aspecte constituie, în mod reciproc, componente decisive ale garanției fundamentale prevăzute de acest articol, și anume libera exprimare a opiniei poporului cu privire la alegerea corpului

legislativ. Din acest motiv, este esențial de a examina într-o manieră holistică impactul pe care restricțiile impuse asupra oricărui drept l-ar putea avea asupra asigurării garanției menționate mai sus. Cu alte cuvinte, există o interdependență și Curtea trebuie să fie vigilentă astfel încât să se asigure că impedimentele aduse dreptului de a fi ales în Parlament nu se răsfrâng negativ asupra dreptului cetățenilor de a vota în funcție de percepția lor cu privire la candidatul care le va promova cel mai bine interesele în Parlament. Posibilele consecințe negative pentru libera exprimare a opiniei poporului și valoarea pluralismului nu pot fi ignorate.

114. În lumina evoluției politice din Republica Moldova și a factorilor istorici și politici specifici acesteia, Curtea nu este convinsă că Legea nr. 273 poate fi justificată. Concluzia Curții este confirmată de faptul că această restricție, care implica consecințe serioase, a fost introdusă aproximativ cu un an sau chiar mai puțin înainte de alegerile generale. Curtea nu poate trece cu vederea incompatibilitatea unei astfel de practici cu recomandările Consiliului Europei în domeniul alegerilor referitoare la stabilitatea legislației electorale (a se vedea paragraful 48 de mai sus). De asemenea, se pare că promotorii reformei electorale au respins categoric propunerile opoziției de a prezenta proiectul de lege pentru a fi supus expertizei Consiliului Europei în conformitate cu obligațiunile și angajamentele Republicii Moldova și că Guvernul nu a reacționat în niciun fel la semnalele clare de îngrijorare din partea Consiliului Europei.

115. Având în vedere cele de mai sus, Curtea conchide că mijloacele folosite de Guvernul pârât pentru a atinge scopul urmărit de acesta au fost disproporționale. Prin urmare, a avut loc o violare a articolului 3 al Protocolului nr. 1 la Convenție.

III. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 14 AL CONVENȚIEI COMBINAT CU ARTICOLUL 3 AL PROTOCOLULUI NR. 1 LA CONVENȚIE

116. Reclamantul a mai pretins că prin interdicția impusă dreptului său de a candida în alegeri și de a-și exercita mandatul de deputat, dacă va fi ales, autoritățile l-au supus discriminării față de alți cetățeni moldoveni. Deoarece această pretenție se referă la aceleași chestiuni ca și cele examinate prin prisma articolului 3 al Protocolului nr. 1, Curtea nu consideră necesar de a o examina separat (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Megadat.com S.R.L. v. Moldova*, nr. 21151/04, § 80, 8 aprilie 2008).

IV. APLICAREA ARTICOLULUI 41 AL CONVENȚIEI

117. Articolul 41 al Convenției prevede următoarele:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o violare a Convenției sau a protocoalelor sale și dreptul intern al Înaltelor Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a

consecințelor acestei violări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă.”

A. Prejudiciu

118. Reclamantul nu a formulat pretenții cu titlu de prejudiciu material sau moral.

B. Costuri și cheltuieli

119. Reclamantul a pretins EUR 3,860 cu titlu de costuri și cheltuieli angajate în fața Curții. El a prezentat o listă detaliată a timpului de lucru și o copie a unei chitanțe, care confirmă plata de către el avocatului său a întregii sume pretinse.

120. Guvernul a considerat suma pretinsă excesivă și a contestat numărul de ore lucrate de avocatul reclamantului.

121. Curtea acordă întreaga sumă pretinsă.

C. Dobânda de întârziere

122. Curtea consideră că este corespunzător ca dobânda de întârziere să fie calculată în funcție de rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană, la care vor fi adăugate trei procente.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. *Declară*, cu o majoritate de voturi, inadmisibilă cererea în privința dlui Chirtoacă;
2. *Declară*, în unanimitate, admisibilă cererea în privința dlui Tănase;
3. *Hotărăște*, în unanimitate, că a avut loc o violare a articolului 3 al Protocolului nr. 1 la Convenție;
4. *Hotărăște*, în unanimitate, că nu este necesar de a examina separat pretenția formulată în temeiul articolului 14 al Convenției;
5. *Hotărăște*, în unanimitate,
 - (a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data la care această hotărâre devine definitivă în conformitate cu articolul 44 § 2 al Convenției, EUR 3,860 (trei mii opt sute șaizeci euro)

cu titlu de costuri și cheltuieli care să fie convertiți în lei moldovenești conform ratei aplicabile la data executării hotărârii;

(b) că, de la expirarea celor trei luni menționate mai sus până la executarea hotărârii, urmează să fie plătită o dobândă la sumele de mai sus egală cu rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană pe parcursul perioadei de întârziere, plus trei procente.

Redactată în limba engleză și comunicată în scris la 18 noiembrie 2008, în conformitate cu articolul 77 §§ 2 și 3 al Regulamentului Curții.

Fatoș Aracı
Grefier adjunct

Nicolas Bratza
Președinte